

Dünya Hâlleri-3

Nureddin Yıldız'ın "Dünya Nasıl Dönüyor?" 52. dersidir.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ.

Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd, Efendimiz Muhammed aleyhisselama, ailesine, ashabına salat ve selam olsun.

'Lâilâheillallah Muhammedun Resûlullah' diyen mümin bir insan, dünyanın bütün olaylarını Allah'ın Kur'an'ı ve Peygamber aleyhisselamın sünnetine göre düşünmek ve yorumlamak zorundadır.

'Hem mümin hem namaz kılmıyor' durumu nasıl bir çelişkiyse 'hem mümin hem de dünyanın egemen ajanslarına göre bakış tarzı var' da o kadar çelişkilidir. Eğer müminler dünya olaylarını Kur'an nazarıyla göremezlerse bu hem imanlarına ters düşen bir tavır olur hem de dünya onların tersine döner, yönünü bilemedikleri fırtınalara tutulurlar.

Dünya olaylarını nasıl yorumlayacağımıza dair temel ölçülerimizi Kur'an'dan, sünnetten ve ümmetimizin geçmiş birikiminden öğrenmek zorundayız –tıpkı hacı, orucu ve namazı da öyle yaptığımız gibi.

Camimizdeki namazımızı kılarken, caminin kiblesi yüzde kırk eğri olsa ne olur, diye endişe ettiğimiz gibi yüzde kırk Kur'an-sünnet dışı bir mantıkla olayları değerlendirdiğimizde de bu endişenin bir benzerini taşımamız.

Bu mantıkla; yani Kur'an'dan ve Resûlullah aleyhisselamın gaipten bize bildirdiği bilgiler doğrultusunda anlamaya çalışmakla bir sorunun cevabını bulmak zorundayız. Bilhassa tasavvuf konusunda biraz derin dalanlar ve onu asıl erbabından değil de devşirme mercilerden öğrenenler, sanki Allah dünyayı kâfirlere cenneti de müminlere ayırdı, bir tas çorba bir de iri zeytin bulsan sana yeter... gibi anladılar ve anlamak istediler dünyayı. Bu kesinlikle doğru değildir.

Evet, Fudayl bin İyad'lar, Abdülkadir-i Ceylanî'ler -Allah rahmet eylesin- buna benzer bir hayat yaşadılar ama insanları tekkeye çekilip dünyayı kâfirlere bırakmaya davet etmediler. Tıpkı bir branşta uzmanlaşıldığı gibi züht ve takvada uzmanlaştılar; ama uzmanlıklarını İslam'ın tamamı gibi göstermediler. Eğer öyle olsaydı onlar Bağdat'ta bir kenarda ibadet ederken kâfirler onları imha ederler, değil tasavvuf erbabı, kelime-i tevhit bilen insan bile kalmazdı dünyada.

Abdullah ibni Mübarek'le Fudayl bin İyad arasında bir yazışma vardır. Al-i İmran suresinin son ayetinin tefsirinde, İbni Kesir'de yer alır bu.

Abdullah ibni Mübarek, Antakya'nın fethine katılmış, mübarek bir âlim. Fudayl bin İyad ise tâbiinin büyüklerinden ve tasavvuf dünyasının kurum olarak değilse de önder isimlerinden; Fudayliye diye bir tarikatı yoksa da zühdü örnek görülmüştür. Allah rahmet eylesin, muhteşem bir Müslüman'dı. Onun, zaman zaman Abdullah ibni Mübarek için, "keşke o da gelse ve Kâbe'nin dibinde ibadet etsek birlikte..." diye göndermeler yaptığı, cihattayken İbni Mübarek'in kulağına gitmiş.

Abdullah ibni Mübarek bu tavra bir beyitle cevap veriyor:

يا عابدَ الحرمين لو أبصرتنا

لَعَلِمْتَ أَنَّكَ فِي الْعِبَادَةِ تَلْعَبُ

“Ey Harem-i Şerif’te ibadet eden adam, sen buradaki hâlimizi görseydin orada oynadığını anlardın!” Devamında da şöyle diyor: “Duydum ki sünnet diye koku sürünüyorsun, biz de önümüzdeki atın yellendiğine koku diyoruz. Sen çok övünüyorsun, aç o okuduğun Kur’an’a bak bakalım, şehidin kanına denk ne buldun bu dünyada!”

Allah ikisine de rahmet etsin. Derler ki, Fudayl bin İyad’a bu şiir ulaştırıldıktan sonra ömrünün sonuna kadar cebinde gezdirmiş şiiri ve “Haklısın Abdullah...” deyivermiş.

Şunu vurgulamak istiyorum: Tasavvuf erbabının Allah’tan başka derdi olmayan ve zikir yapmaya limuzinle gitmeyen büyükleri, hiçbir zaman dünyayı kâfirlere bırakmak ve cennete öylece gitmek için çağırılmamışlardır insanları. Dünyaya batmamayı tavsiye ettiler ve bunun da iyi örnekleri oldular.

Mülk suresinin 15. ayet-i kerimesi bunun belgesidir:

فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ

“Dünyanın sırtında dolaşın.” Bu surenin okuyucusu olan mümin! Dünya, senin ayaklarınla çiğneyeceğin bir yerdir. Her yerde dolaş. Ayette “Allah’ın yeryüzündeki rızıkını yiyin” de deniyor. Demek ki bu dolaşma, rızık yemek için. Allah, açık ve seçik olarak gezmeyi, dolaşmayı, ticaret yapmayı, para kazanmayı emretmiştir. Dolaşabilirsiniz, değil, dolaşın.

Kaynağının sahihliği konusunda bilgim olmamakla beraber şöyle bir hadise nakledilir: Efendimiz aleyhisselamın, elleri çok çalışmaktan nasırlanmış bir sahabinin ellerini tuttuğu ve öptüğü, “Bu el ki çalışmaktan nasır tuttu, bunu Allah da sever Peygamberi de sever” buyurduğu rivayeti vardır. Böyle bir Peygamber’imiz var bizim. Kâfirlere bir bardak suyunu dahi bırakamayız bu dünyanın!

Kasas suresinin 77. ayetinde Allah Teâlâ, Karun’un onu nasıl kabul etmediğini ve malını kendi kendine kazandığını şımarıkça nasıl söylediğini haber verdikten sonra, salih müminlerin lisanından nasihat ediyor:

وَابْتَغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ

“Sana Allah’ın verdiği bu mülkü ve serveti, ahireti kazanmak için kullan.”

وَلَا تُنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا

“Dünyadaki payını da unutma elbette.”

Bu ayetin ikinci bölümü sık sık kullanılır. Bir noktaya temas edelim: Karun konuşuluyor burada. Kim Karun? Kasalarının anahtarlarını develerin taşıyabileceği ölçüde serveti olan biri. Bu adama ayet, Allah’ın verdiği malla ahireti aramayı söylüyor. İkinci cümlede de dünyadan nasibini unutmamasını. Dünyada müminin çalışması gerektiği, hep ikinci cümleden çıkarıla gelmiştir; asıl birinci bölümdür bunu söyleyen: Demek ki Allah, bir mümine kasalar dolusu servet verir ve bu servet, ahireti kazanmak için olur onun elinde.

Gerçi tasavvuf erbabı, “dünyadaki nasip”ten genel olarak kefeni anlarırsa da Allah Teâlâ, çok açık bir şekilde, ahireti kazanmak için onca serveti verdiğini söylüyor ayetin ilk cümlesinde. “Namaz kıl ve cennete gir” dermiş gibi “servetinle cennete gir” diyor.

Dünyanın kâfirlerin olması ve bizim meydanı terk etmemizi dileyen bir anlayışı isteyemeyiz. Daha ilerisi: Dünyanın; köprüler, tüneller ve yollarıyla imar edilmesi de Allah’ın emirlerindedir.

Dünya hâlleri arasında başımıza gelmiş en büyük sıkıntı, başta siyaset ve ardından ekonomi olmak üzere Allah’ın mülkünü ona iman etmeyenlere bırakmakta sakınca görmeyen anlayıştır.

Fakat burada, şüphesiz ki “Dünyadaki nasibini de unutma” şeklindeki ikaz, dünyada ne varsa ayıklamadan dalmanın talimatı değil. Şeriat, bu ölçünün adıdır zaten. Helali-haramından mubahına kadar şeriatımız, dünyadaki nasibimizi nasıl tüketmemiz gerektiğini öğretir. Bu iki ayet bize dünyadan nasibimizi unutmamayı telkin ederken herhangi bir insan gibi değil, mümin insan gibi dünyaya sahip olmak gerektiğini de öğretiyor. Biz çocuğumuza, anne-babaya saygılı olmayı bir edep gereği nasıl öğretiyorsak aynı şekilde, dünyayı kullanma kılavuzumuz da olmalı.

Dünya da neticede bir alettir ve ahirete götüren araçtır, bir kullanma kılavuzu olması gerekir. Bunu da Allah ve Peygamberi gösterebilir. Dünyayı kullanma kılavuzunu eğer Peygamber aleyhisselamın gördüğü gibi göremez ve anladığı gibi anlayamazsak dünya bizi ezer. İki türlü ezer: Boğulup gideriz dünya hâlleri arasında veya kâfirin hükümrana bırakırız, o da bize hiçbir iş yaptırmaz. Hilafeti elinden kaçırınca okulda kızını başörtülü okutabilmek için yıllarca yalvarırsın.

Mümin olarak dünyaya nasıl bakmamız gerektiğini okuyabilmek için bazı hadis-i şerifler zikredelim.

Ahmed bin Hanbel’de 21239, İbni Hibban’da da 702. hadis-i şerif. Übey ibni Kab radiyallahu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, herkesin anlayacağı bir örnek veriyor:

أَدَمَ جُعِلَ مَثَلًا لِلدُّنْيَا، وَإِنْ قَرَّحَهُ، وَمَلَّحَهُ، فَانظُرُوا إِلَى مَا يَصِيرُ إِنْ مَطَعَمَ ابْنِ

“Dünya örneği, insanoğlunun sofrasındaki bir yemek gibidir. O yemeğe baharat-tuz döküp yer onu ama sonra dışkı olarak çıkar.” Yani girerken tatlıdır, çıkarken leştir yemek.

Dünya hoştur, sempatiktir, caziptir, uğruna canlar verilir; ama çöptür ve yok olmaya mahkûmdur. Dünya bir yemek. Yemek cazip ama insan ona tuz-baharat katıp daha cazip hâle getiriyor. Sonrası ise belli. Ama Efendimiz aleyhisselam, “madem böyledir, yeme” demiyor. Çünkü mecburuz, yiyeceğiz. Ama her şeyin sonunun fani ve böceklere yem olmak olduğunu bilmek gerekiyor.

Kehf suresinin 45. ayetinde, bu sefer Rabbimiz başka bir örnek veriyor bize:

وَاضْرِبْ لَهُم مَّثَلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا كَمَا أَنْزَلْنَا مِنْ السَّمَاءِ آيَاتٍ فَخَذَلْتُمْ بِهَا نَبَاتُ الْأَرْضِ فَأَصْبَحَ هَشِيمًا تَذْرُوهُ
الرِّيَاحُ وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقْتَدِرًا

Peygamber Efendimiz’e hitap ederek: “İnsanlara dünya hayatını şöyle örneklendir: Gökten bir yağmur indiririz, yeryüzündeki bitki tohumları o yağmurla buluşur, sonunda ise o yemyeşil araziler bir fırtına estiğinde toz olup uçarlar. Allah her şeye kadirdir.” Gençliğiyle ihtiyarlığını kıyaslıyorsun; yemyeşilken saman çöpü gibi olmuşsun. Zenginlikle fakirliğin, yaşadığın hayatla ölümün...

Dünya hayatı, Allah'ın gönderdiği yağmurdan dolayı güzel görünen bir ota benziyor. Dolayısıyla Allah, dünyadan uzak durmayı öğütlemiyor, onu güzel yarattığını söylüyor. Çünkü imtihan edecek. Bu da aynı surenin 46. ayetinde geçiyor:

الْمَالُ وَالْبَنُونَ زِينَةُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَالْبَاقِيَاتُ الصَّالِحَاتُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا

“Mal da çocuklar da dünyanın süsüdür. Allah için yapılmış güzel işler ise onun terazisinde, umut bağlamak için çok daha güzeldir.”

Bir şeyin süsü ne demek; orijinalden değil ama güzelleştirilmiş. Olmasa da olur ama güzellik katıyor. İnsanın evladı ya da malı olması, dünyanın ziyneti-süsüdür.

Hadid suresinin 20. ayetine gelelim:

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ وَلَهُوَ وَزِينَةٌ وَتَفَاخُرٌ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ

“Bilin ki dünya hayatı, oyun ve eğlencedir, süstür, aranızdaki övgü meselelerindedir, mal ve çocuk konusunda yarışmaktır.” Ayetin bu bölümü hepimizi tefekkür ettirmelidir: “Mal ve çocuk konusunda bir çokluk yarışdır.” Bu ayeti nereye koyacağız bilmiyorum. Çünkü mal konusunda bir yarış var ama çocuk konusunda yokluk yarışı var.

كَمَثَلِ غَيْثٍ أَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهُ ثُمَّ يَهَيِّجُ قَتْرِيهِ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُونُ حُطَامًا

“Bu bir yağmura benzer ki çiftçi onu görünce mutlu olur. Çünkü bitkisi yeşerecek topraktan. Sonra kurur o toprak ve saman hâline gelir.”

وَفِي الْأَجْرَةِ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللَّهِ وَرِضْوَانٌ وَمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ

“Ahiret deyince de; şiddetli bir azap, Allah'tan bir mağfiret ve Allah'ın rızası vardır.” Yani ahiret bu üç şeydir. Buradaki tarım sonuçlarına göre.

Al-i İmran suresinin 14. ayetinde buyruluyor:

ذَلِكَ مَتَاعُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَاللَّهُ عِنْدَهُ حُسْنُ الْمَاَبِ

“Bütün bu gördükleriniz dünya malıdır. Allah'ın katında çok güzel sonuçlar var.” Ama dünya, leş değil. Mümin istifade edecek; ancak asıl hızını ve aşkını Allah'ın katındaki nimetlere saklayacak.

Müslim (2742) ve Tirmizî'de (2191), Ebu Said el-Hudrî rivayetiyle Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem buyuruyor:

إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ

“Dünya tatlıdır ve yeşildir.”

وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ

“Allah size bu dünyayı verecek ve ne yapacağınızı bakacak.”

فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النَّسَاءَ

“Dünyaya ve kadın olgusuna dikkat edin.”

فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنِي إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ

“İsrailoğulları'nın ilk ayak kayması kadın yüzünden oldu.” Kadın ahlak kaybetti; erkek, kadın üzerindeki ağırlığını kaybetti.

Ahmed bin Hanbel'de 23629. hadis-i şerifi Mahmud bin Lebid isimli sahabi rivayet ediyor. Bu da bir sorunun cevabıdır aslında.

Neden kâfir gruplar teknolojiye sağlık hizmetlerine kadar her şeyde iyidirler de müminler gariptir, neden müminler asgarî ücrete mahkûm da onlarda ekseri ücret var hep... sorularının cevabı.

Efendimiz sallallahu aleyhi ve sellem buyuruyor: “Sizden biriniz, ona dokunmasın diye nasıl ki her istediği yemeği hastaya vermiyorsa Allah da mümine dokunmasın diye dünyadaki her nimeti vermez.” Genç kardeşlerim belki bilmezler: En çok sevdiğiniz ve yediğiniz yemeği, doktora gittiğinizde hemen yasaklayıverir. Mesela ishal olan birine farklı bir yemek listesi verir, bazı yemekleri yasaklar. O yemekler yasaklı hâle gelince insan onları daha çok ister.

Mümin de bu dünyadayken cehenneme gitmesin diye onu cehenneme götürecek dünyalıklardan çeker Allah. Ama Ebu Bekir'e, Abdurrahman ibni Avf'a zarar etmeyeceğini bildiği için istedikleri kadar verdi. Zayıf yürekli mümine verse o mallarla kayıp gideceğini bildiğinden, hastanın refakatçisini koruduğu gibi koruyor onu Allah. Asgarî ücretten ve borçtan çıkarmaz onu ama öldüğünde de sorunsuz şekilde gider Rabbine.

Başka bir hadis-i şerif; Buharî'de 6501, Ebu Davud'da 4802, Nesai'de 3592 numarayla zikrediliyor. Dünyayı kullanma kılavuzumuzun içinden bir parça bu. Enes radiyallahu anh rivayet ediyor. Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem Efendimiz'in Adba isimli, hızlı koşan bir devesi varmış. Bir gün bir bedevi, Efendimiz'in devesinin yanında kendi devesini koşturmuş ve bedevinin devesi, Efendimiz'inkini geçmiş.

Bize göre bir hayvan diğerini geçmiş oldu ama ashab-ı kiram öyle düşünmüyor: “Eyvah, Resûlullah'ın devesi geçildi” diye üzülmüşler. Onlara göre, hiçbir hayvan, Resûlullah'ın devesinin önüne geçmemeli. Onun devesine bile saygısızlığa tahammülleri yok. Peygamber aleyhisselama teslimiyet de şüphesiz ki budur.

Efendimiz aleyhisselam bakmış ki, çok üzüldü Müslümanlar. O develer arası yarışın sonucunu başka bir kuralla açıklamış: “Allah'ın bu dünyadaki kanunlarından biridir: Neyi yükselttiyse onu tekrar indirir.” Peygamber'in devesi de olsa geçilecek bir gün. İslam, bir asırlığına mı yirmi beş seneliğine mi... kabuğuna çekilecek ve Allah, küfrü azdıracak. Bu sefer küfür ilerleyip yükselecek, bir süre sonra aşağı çekilecek. Gündüz ve gece gibi. Allah hep gece yapsa hayat olmazdı.

Dünya budur ve bunun ötesinde bir dünya yoktur.

Biz bunu anlayamazsak kendi kendimizi kahrederiz ve bundan da zararı yine biz görürüz, İslam'a bir şey olmaz.

Allah Teâlâ, koyduğu kanun ve şeriat gereği mümin kullarını cezalandırır veya kendi bileceği hikmetlerden dolayı Müslümanlar'ı geri çekip küfrü öne çıkarırsa, burada İslam zarar gördü, dersek o

